

DOCUMENTE PRIVIND DEPORTĂRILE STALINISTE

Teo-Teodor MARȘALCOVSCHI

Recent a văzul lumina tiparului culegerea **ROMÂNII ÎN GULAG, MEMORII, MĂRTURII, DOCUMENTE**, vol. II (Chișinău: Balacron, 2015 – 262 p.) de Anatol Petrencu, Ludmila D. Cojocaru și Lidia Pădureac – cunoscuți istorici din Republica Moldova. Autorii continuă să cronometreze problema deportărilor criminale din anii 1940-50 operată de autoritățile sovietice în Basarabia. De data aceasta, au fost intervievați 18 martori suferinzi al tragicului eveniment, atunci minori inocenți, iar astăzi ajunși la o vârstă onorabilă.

Narațiunile relevă scene atroce, îngrozitoare, săvârșite de un regim totalitar față de oameni calificați artificial de a fi „chiaburi”, membri ai „partidelor burgheze” și „dușmani ai poporului”. Pe fonul dat general se suprapune o politică colonială violentă într-un teritoriu „curat românesc” (N. Iorga), în care jertfă devin copiii, care sunt puși pe jarul ideologiei bolșevico-comuniste.

Memoriile și mărturiile din volum arată limpede „grija părintească” a partidului comunist sovietic față de copii. Micuții, absolut nevinovați, au fost îmbarcați barbar în vagoane pentru transportarea vitelor, fără hrană și apă și escortați de militari înarmați. „Călătoria” funestă a durat săptămâni, după care au fost debarcați în locurile de plasare ale imensului deșert siberian. De aici încolo viața lor se transformă într-un calvar. Absolut inconștienți de ceea ce are loc, puternic stresați psihologic, privați fatal de copilărie, dâșii însușesc o altă viață decât cea de la baștină, plină de afecțiuni negative, incertă și seacă încât au încetat de a mai fi copii. Destinul lor se afundă într-o frică interminabilă, tăcere criptică, ascultare exhaustivă și dependență de prescripțiile severe ale autorităților locului. Frecvent erau obligați să execute munci istovitoare. Singura alinare și susținere morală provenea din partea părinților, dar nici aceasta nu putea să compenseze ceea ce li s-a luat cu forța în modul cel mai vulgar. Infecția patologică socială gravă injecta în psihicul copiilor un comportament dependent, care rămase pe tot restul vieții. Din această cauză unii deportați refuză categoric să povestească operatorilor despre trecutul lor siberian.

Statutul precar al copiilor de atunci a fost agravat de politica sovietică în domeniul învățământului școlar. Fiii și fiicele celor deportați aveau dreptul să capete numai studii primare și medii incomplete – patru clase obligatorii și șapte la solicitare. Studiile medii (8 – 10 clase) și profesionale erau inaccesibile, doar cu excepția cazurilor obținute pe căi ocolitoare. Pentru înmatricularea la facultate, au fost stabilite impedimente și mai drastice. Este de reținut tendința sovietelor de a rusifica cât mai grabnic această categorie de oameni. Sistemul școlar reprezenta un prilej extrem de potrivit, căci în gulaguri copiii învățau în limba rusă. Persoanele interviuate remarcă această stare de lucruri, regretă că nu s-au format în calitate vorbitori fluenți ai limbii materne române.

Între timp, elevii de origine rusă, așezați cu traiul în republicile naționale, își făceau studiile în limba lor maternă. Spre exemplu, la Bălți, în perioada imediat postbelică, au fost deschise mai multe școli medii cu predare în limba rusă. E curios că în aceste instituții de învățământ funcționau clase întregi numai cu câțiva elevi.

Deportații exprimă revolte de faptul că regimul totalitar le-a confiscat toate bunurile acumulate de părinții lor – case de locuit, proprietăți funciare, animale domestice, inventar agrar, utilaje tehnice, mori și oloinițe, piese de uz casnic etc. Acestea au fost naționalizate și transmise în proprietatea colhozurilor, sovhozurilor, vândute la licitație sau, frecvent, apropiate de funcționarii satelor și raioanelor.

Însă, după revenire la baștină, foștii proprietari nu aveau dreptul să se așeze cu traiul în locurile natale, iar bunurile naționalizate nu au fost restituite. Straniu, dar nici autoritățile Republicii Moldova de după Independență nu au acționat adecvat – recompensa prevedea măsuri eronate în limita unor sume de bani simbolice. Mai mult decât atât, organele de stat *continuă să suspecteze această categorie de cetățeni*, nu are de gând să-i *aducă scuze civice oficiale* măcar celor care au mai rămas în viață.

Volumul recenzat invocă trebuința soluționării acestui „*nod gordian*” și necesitatea ca statul să se întoarcă cu fața la această categorie de cetățeni pedepsiți atât de sever și încă înjosiți. Alt fel, s-ar putea ca în alte condiții istorice situația să se repete. Jertfele gulagurilor comuniste sunt o avertizare și necesită condamnare perpetuă în genere de civilizația umană.

În finală, istoriografia noastră a fost completată cu documente primare valoroase, care, cu siguranță, vor fi utilizate de specialiști. Relatările intrate în volum precizează o serie de aspecte și nuanțe mai puțin cunoscute privind crimele săvârșite de organele represive sovietice. Glasurile intervievaților și analizele competente ale savanților Anatol Petrencu, Ludmila D. Cojocaru și Lidia Pădureac deschid o pagină nouă în istoria Basarabiei din perioada ocupației militare sovietice de cincizeci de ani, pe de-o parte, iar din alta – reprezintă un apel către opinia publică să nu accepte infiltrarea la putere a forțelor politice compromise și revanșarde.